Zbiór Orzeczeń

OPINIA RZECZNIKA GENERALNEGO
PEDRO CRUZA VILLALÓNA
przedstawiona w dniu 25 czerwca 2015 r.[1]

Sprawa C-32/14

ERSTE Bank Hungary Zrt.
przeciwko
Attili Sugárowi

[wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym złożony przez Fővárosi Törvényszék (Węgry)]

Ochrona konsumentów — Nieuczciwe warunki w umowach zawieranych między przedsiębiorcami a konsumentami — Dyrektywa 93/13/EWG — Artykuły 6 i 7 — Ocena nieuczciwych warunków umownych — Stosowne i skuteczne środki mające na celu zapobieganie stosowaniu nieuczciwych warunków umownych — Egzekucja umowy zawartej w formie aktu notarialnego — Nadanie klauzuli wykonalności przez notariusza — Obowiązki notariusza — Badanie z urzędu nieuczciwych warunków umownych — Kontrola sądowa — Zasady równoważności i skuteczności

1. Czy dyrektywa Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich[2] nakłada na notariuszy w przypadku, gdy grają oni główną rolę w egzekucji umów zawartych między przedsiębiorcami a konsumentami, szczególne zobowiązania dotyczące kontroli nieuczciwych warunków umownych, podobne do tych, które na mocy obszernego orzecznictwa Trybunału ciążą na sądach krajowych?

2. To jest zasadniczo główny i dotąd nie opisany problem, jaki podnoszą dwa pytania prejudycjalne postawione Trybunałowi w niniejszej sprawie. Wyróżnia się ona tym spośród wielu spraw, jakie zostały mu przedstawione w ostatnich latach, w szczególności przez sądy węgierskie[3] lub hiszpańskie[4] zobowiązane do dokonania oceny zgodności ustawodawstwa krajowego z wymogami płynącymi w szczególności z art. 6 i 7 dyrektywy 93/13.

1 — Język oryginału: francuski.

2 — Dz.U. L 95, s. 2.

3 — Zobacz w szczególności wyroki: Pannon GSM (C-243/08, EU:C:2009:350); VB Pénzügyi Lízing (C-137/08, EU:C:2010:659); Invitel (C-472/10, EU:C:2012:242); z dnia 21 lutego 2013 r., Banif Plus Bank (C-472/11, EU:C:2013:88); Jőrös (C-397/11, EU:C:2013:340); Kásler i Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282); a także Baczó i Vizsnyiczai (C-567/13, EU:C:2015:88); oraz postanowienie Sebestyén (C-342/13, EU:C:2014:1857).

4 — Zobacz w szczególności wyroki: Océano Grupo Editorial i Salvat Editores (od C-240/98 do C-244/98, EU:C:2000:346); Mostaza Claro (C-168/05, EU:C:2006:675); Asturcom Telecomunicaciones (C-40/08, EU:C:2009:615); Banco Español de Crédito (C-618/10, EU:C:2012:349); Aziz (C-415/11, EU:C:2013:164); Barclays Bank (C-280/13, EU:C:2014:279); Sánchez Morcillo i Abril García (C-169/14, EU:C:2014:2099); Unicaja Banco i Caixabank (C-482/13, C-484/13, C-485/13 i C-487/13, EU:C:2015:21); a także postanowienie Banco Popular Español i Banco de Valencia (C-537/12 i C-116/13, EU:C:2013:759).

I – **Ramy prawne**

A – *Prawo Unii*

3. Artykuł 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 stanowi:

„Państwa członkowskie stanowią, że na mocy prawa krajowego nieuczciwe warunki w umowach zawieranych przez sprzedawców lub dostawców z konsumentami nie będą wiążące dla konsumenta, a umowa w pozostałej części będzie nadal obowiązywała strony, jeżeli jest to możliwe po wyłączeniu z niej nieuczciwych warunków».

4. Artykuł 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 stanowi:

„Zarówno w interesie konsumentów, jak i konkurentów państwa członkowskie zapewnią stosowne i skuteczne środki mające na celu zapobieganie stałemu stosowaniu nieuczciwych warunków w umowach zawieranych przez sprzedawców i dostawców z konsumentami».

B – *Prawo krajowe*

5. Przepisy prawa krajowego mające znaczenie dla sporu w postępowaniu głównym zawarte są w ustawie nr IV z 1959 r. - kodeks cywilny [5], w ustawie nr LIII z 1952 r. wprowadzającej węgierski kodeks postępowania cywilnego [6], w ustawie nr III z 1994 r. o sądowym postępowaniu egzekucyjnym [7] i w reszcie w ustawie nr XLI z 1991 r. - prawo o notariacie [8].

1. Kodeks cywilny

6. Paragraf 209 kodeksu cywilnego przewiduje:

„1) Ogólne warunki umów lub postanowienia umów zawieranych z konsumentami, nieuzgodnione indywidualnie są niedozwolone, jeżeli wbrew wymogom dobrej wiary i słuszności określają wynikające z umowy prawa i obowiązki stron w sposób jednostronny i nieuzasadniony, ze szkodą dla tej strony, która nie ustanowiła tych warunków.

2) Do celów ustalenia, czy dany postanowienie umowne jest niedozwolone należy uwzględnić wszystkie okoliczności istniejące w chwili zawierania umowy, które doprowadziły do jej podpisania, a także rodzaj uzgodnionego świadczenia i stosunek spornego postanowienia do pozostałych postanowień umowy lub do innych umów.

3) Przepisy szczególne mogą określić klauzule umów zawieranych z konsumentami, które uznaje się za niedozwolone lub które należy uważać za niedozwolone, o ile nie zostanie wykazane, że tak nie jest».

7. Paragraf 209/A kodeksu cywilnego stanowi:

„1) Osoba, która poniosła szkodę w związku z umową może zakwestionować niedozwolone postanowienie umowne, które zostało wprowadzone do umowy jako ogólny warunek umowy.

5 — Zwana dalej „kodeksem cywilnym”.

6 — Zwana dalej „kodeksem postępowania cywilnego”.

7 — Zwana dalej „ustawą o sądowym postępowaniu egzekucyjnym”.

8 — Zwana dalej „ustawą – prawo o notariacie”.

2) Niedozwolone postanowienia umowy zawieranej z konsumentem, które stanowią część umowy jako ogólne warunki umów oraz które zostały sformułowane jednostronnie i bez indywidualnego uzgodnienia są nieważne. Na nieważność można powołać się jedynie na korzyść konsumenta.”.

2. Kodeks postępowania cywilnego

8. Paragraf 366 kodeksu postępowania cywilnego stanowi:

„Gdyby w ramach sądowego postępowania egzekucyjnego nie było możliwe umorzenie lub ograniczenie egzekucji zgodnie z § 41 lub 56 ustawy […] o sądowym postępowaniu egzekucyjnym […], dłużnik, który podnosi zarzut wobec egzekucji, może wszcząć przeciwko stronie wnoszącej o przeprowadzenie egzekucji postępowanie sądowe mające na celu umorzenie lub ograniczenie egzekucji.”.

9. Paragraf 369 kodeksu postępowania cywilnego stanowi:

„Postępowanie mające na celu umorzenie lub ograniczenie egzekucji zarządzonej aktem notarialnym zaopatrzonym w klauzulę wykonalności lub podobnym tytułem egzekucyjnym może być wszczęte, w przypadku gdy

a) wierzytelność podlegająca odzyskaniu powstała w sposób niezgodny z prawem;

b) wierzytelność wygasła w całości lub w części;

c) strona wnosząca o przeprowadzenie egzekucji wyznaczyła dodatkowy termin wykonania, a termin ten jeszcze nie upłynął;

d) dłużnik pragnie powołać się na wierzytelność, która może podlegać potrąceniu».

10. Paragraf 370 kodeksu postępowania cywilnego stanowi:

„Sąd prowadzący postępowanie mające na celu umorzenie lub ograniczenie egzekucji może zarządzić zawieszenie egzekucji w sprawie.”.

3. Ustawa o sądowym postępowaniu egzekucyjnym

11. Ustawa o sądowym postępowaniu egzekucyjnym przewiduje, że egzekucja wierzytelności może zostać wszczęta przez sąd lub przez notariusza. Paragraf 224/A tej ustawy stanowi:

„W przypadku egzekucji wszczętej przez notariusza należy zastosować niniejsze przepisy, dostosowując je w następujący sposób:

a) »sąd zarządzający przeprowadzenie egzekucji« oznacza notariusza; »orzeczenie wydane przez sąd zarządzający przeprowadzenie egzekucji« oznacza decyzję wydaną przez notariusza; […]».

12. Zgodnie z § 13 ustawy o sądowym postępowaniu egzekucyjnym:

„1) Tytuł egzekucyjny może być nadany, jeśli orzeczenie podlegające wykonaniu

a) zawiera wierzytelność (kwotę pieniężną),

b) jest ostateczne lub tymczasowo wykonalne oraz

c) termin wykonania upłynął. […]”.

13. Paragraf 23/C ustawy o sądowym postępowaniu egzekucyjnym stanowi:

„1) Notariusz sporządzający dokument, umieszcza klauzulę wykonalności na akcie notarialnym, jeśli zawiera on

a) przyjęcie zobowiązania do świadczenia i świadczenia wzajemnego lub przyjęcie jednostronnego zobowiązania;

b) nazwę wierzyciela i dłużnika;

c) przedmiot zobowiązania, jego wielkość (kwotę) i jego podstawę prawną;

d) sposób wykonania i termin.

2) Jeśli zobowiązanie uzależnione jest od spełnienia warunku lub od upływu terminu, jego wykonalność wymaga również, aby spełnienie warunku lub upływ terminu były potwierdzone aktem notarialnym. […]

5) Do egzekucji można przystąpić w przypadku, gdy wierzytelność wskazana w akcie notarialnym może podlegać egzekucji sądowej i gdy upłynął termin wykonania. […]”.

14. Zgodnie z § 31/E ust. 2 ustawy o sądowym postępowaniu egzekucyjnym:

„2) Postępowanie notarialne jako cywilne postępowanie nieprocesowe ma skutki analogiczne do skutków postępowania sądowego. Decyzje wydane przez notariusza mają skutki analogiczne do skutków orzeczenia sądów rejonowych.”.

15. Paragrafy 211 ust. 2 oraz 212 ust. 1 ustawy o sądowym postępowaniu egzekucyjnym stanowią:

„Paragraf 211

[…]

2) W przypadku gdy sąd umieszcza na dokumencie klauzulę wykonalności z naruszeniem prawa, klauzulę tę należy uchylić. […]”.

Paragraf 212

1) Sąd zarządzający przeprowadzenie egzekucji może w każdej chwili na wniosek strony lub na podstawie sprawozdania komornika, lub z urzędu cofnąć nakaz egzekucyjny lub uchylić klauzulę wykonalności. […]”.

II – **Okoliczności faktyczne leżące u podstaw sporu w postępowaniu głównym**

16. W dniu 18 grudnia 2007 r. strona wnosząca o przeprowadzenie egzekucji w postępowaniu głównym, Erste Bank Hungary Zrt[9]. i druga strona postępowania głównego, Attila Sugár[10] zawarli w formie aktu notarialnego umowę pożyczki i umowę o ustanowienie hipoteki, na podstawie których ten pierwszy udzielił drugiemu pożyczki w wysokości 30 687 CHF na zakup mieszkania.

9 — Zwany dalej „Erste Bank”.

10 — Zwany dalej „dłużnikiem”.

17. Na podstawie wspomnianych umów dłużnik podpisał w dniu 19 grudnia 2007 r. oświadczenie o przyjęciu zobowiązania określone w akcie notarialnym, przyznające Erste Bank uprawnienie po pierwsze, do wypowiedzenia umowy pożyczki w przypadku niewywiązania się dłużnika z jego zobowiązań umownych a po drugie, do podjęcia działań w celu odzyskania długu wynikającego z umowy na podstawie wystawionego przez siebie świadectwa likwidacyjnego poprzez uzyskanie od notariusza zaopatrzenia szeregu aktów w klauzulę wykonalności.

18. Dłużnik nie wykonał swego zobowiązania do zapłaty, skutkiem czego Erste Bank po pierwsze, wypowiedział umowę, a po drugie, wniósł o nadanie klauzuli wykonalności przeciwko dłużnikowi. W dniu 13 grudnia 2011 r. notariusz uwzględnił ten wniosek, ponieważ przesłanki ustawowe w tym zakresie zostały spełnione

19. W dniu 5 czerwca 2013 r. dłużnik wniósł do notariusza o uchylenie klauzuli wykonalności nadanej aktowi notarialnemu obejmującemu umowę pożyczki, podnosząc, że umowa ta zawiera niedozwolone postanowienia umowne i nie uwzględnia przepisów prawnych dotyczących kredytów konsumenckich.

20. W dniu 13 czerwca 2013 r. notariusz oddalił ten wniosek. Wskazał, że rozpatrywany akt zawiera jednostronne przyjęcie zobowiązania, nazwę wierzyciela i dłużnika, kwotę długu i podstawę zobowiązania, jak również sposób i termin wykonania, że określa on warunek wykonania, który został spełniony oraz datę wykonania oraz, że zaopatrzono go w klauzulę wykonalności w dniu 13 grudnia 2011 r. Notariusz uściślił też, że postępowanie notarialne jest postępowaniem nieprocesowym, oraz że nie posiada on kompetencji do rozstrzygania w przedmiocie rozbieżności między stronami dotyczących postanowień umownych lub zgodności z prawem wypowiedzenia umowy, ponieważ kwestie te objęte są wyłączną właściwością sądów. Dodał on, że jego zadaniem jest jedynie poświadczenie, iż pożyczkodawca wypowiedział umowę, natomiast strony mogą zakwestionować postanowienia umowy przed sądem a dodatkowo przysługuje im możliwość wszczęcia postępowania mającego na celu ograniczenie lub umorzenie egzekucji.

21. Dłużnik wniósł następnie do sądu odsyłającego skargę o stwierdzenie nieważności decyzji notariusza i o uchylenie klauzuli wykonalności. Zakwestionował uznanie go za dłużnika oraz podniósł, że notariusz włączył do oświadczenia o notarialnym uznaniu długu niedozwolone postanowienia umowne i błędne informacje. Uważa on, że w chwili sporządzania aktu notarialnego o uznaniu długu powinno było zostać podniesione istnienie nieważnych postanowień w umowie. Podważa także okoliczność, że sporządzenie aktu notarialnego mogło umożliwić nadanie klauzuli wykonalności, ponieważ została ona nadana na wniosek wierzyciela oraz wyłącznie na podstawie podanych przez niego danych rachunkowych. Zaopatrzenie w klauzulę wykonalności stanowiło zatem nadużycie prawa, ponieważ strona wnosząca o przeprowadzenie egzekucji uzależnia jednostronne oświadczenie od okoliczności, którą można zbadać tylko w postępowaniu kontradyktoryjnym.

III – **Pytania prejudycjalne i postępowanie przed Trybunałem**

22. W tych oto okolicznościach Fővárosi Törvényszék (stołeczny sąd apelacyjny) postanowił zwrócić się do Trybunału z dwoma następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

„1) Czy jest zgodne z art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13/EWG postępowanie państwa członkowskiego, na podstawie którego, w wypadku gdy konsument uchybia zobowiązaniu uzgodnionemu na podstawie sporządzonego przez notariusza w należytej formie aktu, strona zawierająca umowę z konsumentem uzyskuje zatwierdzenie kwoty, którą wskazuje i której wypłaty domaga się poprzez nadanie tak zwanej klauzuli wykonalności, bez konieczności prowadzenia przed sądem postępowania spornego i bez dokonania oceny nieuczciwego charakteru rozpatrywanych warunków umownych?

2) Czy konsument w ramach wspomnianego postępowania może wnosić o uchylenie już nadanej klauzuli wykonalności, powołując się na niezbadanie nieuczciwego charakteru warunków umowy leżącej u jej podstaw, mimo że, zgodnie z wyrokiem wydanym w sprawie C-472/11 [Banif Plus Bank, EU:C:2013:88], w postępowaniu sądowym sąd powinien poinformować konsumenta o nieuczciwych warunkach, które stwierdził?".

23. Pisemne uwagi przedstawione zostały przez rząd węgierski i Komisję Europejską. Erste Bank, rządy węgierski i niemiecki oraz Komisja przedstawiły także uwagi ustne na rozprawie jawnej, która odbyła się w dniu 5 lutego 2015 r. Rząd niemiecki wyjaśnił, że postanowił wystąpić na rozprawie w charakterze interwenienta, ponieważ w prawie niemieckim istnieje podobne postępowanie do postępowania węgierskiego.

IV – **W przedmiocie pytań prejudycjalnych**

A – *Uwagi przedstawione Trybunałowi*

24. Rządy węgierski i niemiecki zgodnie uważają, że dyrektywa 93/13 nie sprzeciwia się procedurze nadania klauzuli wykonalności posiadającej cechy takie jak rozpatrywane w postępowaniu głównym. Komisja jest natomiast dokładnie przeciwnego zdania.

25. Rząd węgierski, po przypomnieniu właściwego orzecznictwa Trybunału i przedstawieniu głównych cech uproszczonego notarialnego postępowania egzekucyjnego rozpatrywanego w postępowaniu głównym, podnosi w istocie, że nie wyklucza ono jakiejkolwiek kontroli niedozwolonych postanowień umownych przez samego notariusza lub przez sądy krajowe.

26. Na wstępie bowiem ustawa – prawo o notariacie nakłada na notariuszy obowiązek zbadania przy redagowaniu aktu notarialnego zgodności z prawem oraz niedozwolonego charakteru postanowień czynności prawnej będącej jego podstawą.

27. Ponadto o ile postępowanie w sprawie uchylenia klauzuli wykonalności, którego celem jest jedynie kontrola zgodności z prawem postępowania w sprawie nadania klauzuli wykonalności, wyłącza jakąkolwiek kontrolę ważności postanowień umownych, o tyle jednak konsument ma nadal możliwość po pierwsze, wszczęcia postępowania sądowego celem uzyskania stwierdzenia nieważności umowy, bez względu na to, czy wszczęto egzekucję, a po drugie, podniesienia nieważności umowy w ramach postępowania mającego na celu ograniczenie lub umorzenie egzekucji (§ 369 kodeksu postępowania cywilnego).

28. W ramach tych postępowań sądy krajowe mogą i powinny dokonać kontroli niedozwolonego charakteru postanowień umownych lub ogólnych warunków umów oraz, w poszanowaniu § 163 kodeksu postępowania cywilnego i zgodnie z orzecznictwem Kúria (węgierskiego sądu najwyższego) [11], wskazać z urzędu przypadki oczywistej nieważności, które mogą zostać wykazane na podstawie posiadanych dowodów.

29. Węgierski system przewiduje również słuszną równowagę pomiędzy z jednej strony, gwarancją skutecznej realizacji celów dyrektywy 93/13, a z drugiej strony, utrzymaniem celów i specyfiki postępowania notarialnego, nie czyniąc korzystania przez jednostki ze swych uprawnień niemożliwym lub nadmiernie utrudnionym.

11 — Rząd węgierski odnosi się w tym względzie do opinii nr 2/2010 z dnia 28 lipca 2010 r. i nr 2/2012 z grudnia 2012 r.

30. Rząd niemiecki, który uściśla, że w prawie niemieckim istnieje notarialny tytuł egzekucyjny, podniósł na rozprawie, iż art. 7 dyrektywy 93/13 narzuca istnienie środków stosownych do zneutralizowania niedozwolonych postanowień umownych, co niekoniecznie oznacza kontrolę z urzędu. Ponieważ krajowe procedury egzekucyjne mieszczą się w zakresie krajowej autonomii proceduralnej z zastrzeżeniem poszanowania zasad równoważności i skuteczności, to do sądu odsyłającego należy zbadanie, czy rozpatrywane przepisy krajowe, rozważane w ich kontekście z uwzględnieniem wszystkich istniejących środków odwoławczych, mogą uczynić niemożliwym lub nadmiernie utrudnionym korzystanie przez konsumentów z uprawnień wynikających z dyrektywy 93/13.

31. Należy w tym kontekście uwzględnić ogólną misję notariatu, zdefiniowaną w krajowej ustawie, a także zobowiązania kontrolne ciążące na notariuszach, konkretne sposoby nadawania klauzuli wykonalności aktom notarialnym i sposoby sądowej kontroli egzekucji.

32. Rząd niemiecki wyjaśnia w tym względzie, że Trybunał orzekł, iż o ile dyrektywa 93/13 w ramach sporów między przedsiębiorcą a konsumentem wymaga od niezależnego od stron umowy sądu krajowego rozstrzygającego takie spory aktywnej postawy, to poszanowanie zasady skuteczności nie może sięgać tak dalece, by w pełni zastępować całkowitą bierność zainteresowanego konsumenta [12].

33. Natomiast Komisja, która proponuje odpowiedź na każde z pytań, uważa, że dyrektywa 93/13 w wykładni nadanej przez Trybunał sprzeciwia się ustawodawstwu węgierskiemu.

34. W odpowiedzi na pytanie pierwsze, odnosząc się głównie do wyroku Banco Español de Crédito [13], podnosi ona, że art. 6 i 7 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, iż sprzeciwiają się one przepisom prawnym państwa członkowskiego, przewidującym, iż notariusz może wydać tytuł egzekucyjny na podstawie umowy pożyczki zawartej w akcie notarialnym bez zbadania niedozwolonego charakteru postanowień umowy.

35. Notariusz powinien przede wszystkim móc zbadać, na etapie nadawania klauzuli wykonalności umowie zawartej w formie aktu notarialnego, w razie potrzeby z urzędu, niedozwolony charakter postanowień umownych, jeśli zna on wszystkie niezbędne w tym celu okoliczności faktyczne i prawne, co zwykle ma miejsce, i poinformować o tym strony.

36. Zauważa ona w tym względzie, że o ile akt notarialny zaopatrzony w klauzulę wykonalności wywiera, zgodnie z § 31/E ust. 2 ustawy o sądowym postępowaniu egzekucyjnym, ten sam skutek, co orzeczenie sądu rejonowego, o tyle notariusz może jedynie w ramach postępowania egzekucyjnego zbadać spełnienie wymogów wymienionych w § 23/C ust. 1 ustawy o sądowym postępowaniu egzekucyjnym. Konsument może więc powołać się na ochronę wynikającą z przepisów ustawowych dotyczących postanowień umownych tylko, gdy wszczyna postępowanie mające na celu umorzenie lub ograniczenie egzekucji na mocy § 369 kodeksu postępowania cywilnego, gdyż sąd rozpatrujący sprawę może wówczas zarządzić zawieszenie egzekucji.

37. Komisja uściśliła również na rozprawie, że ten obowiązek wniesienia przez konsumenta powództwa do sądu w celu podważenia niedozwolonego postanowienia umownego jest niezgodny z zasadą skuteczności. Dodała jednak, że jeśli notariusz został poinformowany przez sąd krajowy o wniesieniu powództwa przez konsumenta, powinien móc wstrzymać nadanie klauzuli wykonalności.

12 — Wyrok Kušionová (C-34/13, EU:C:2014:2189, pkt 56).

13 — C-618/10, EU:C:2012:349.

38. Notariusz powinien także móc zbadać z urzędu na etapie sporządzania umowy w formie aktu notarialnego, w związku z obowiązkiem doradczym ciążącym na nim na mocy ustawy – prawo o notariacie, niedozwolony charakter postanowień umownych, i w ten sposób przyczynić się do urzeczywistnienia celu przewidzianego w art. 7 dyrektywy 93/13.

39. W odpowiedzi na pytanie drugie, odwołując się w tym względzie do wyroku Banif Plus Bank [14], Komisja podnosi, że skoro notariusz powinien zbadać z urzędu na etapie egzekucji niedozwolony charakter postanowień umowy będącej podstawą aktu notarialnego, konsument powinien a fortiori móc przejąć inicjatywę co do podważenia aktu notarialnego podlegającego egzekucji i domagać się uchylenia klauzuli wykonalności z tego powodu, że notariusz nie zbadał niedozwolonego charakteru postanowień umownych.

B – *Moja analiza*

40. Poprzez swoje pytanie pierwsze sąd odsyłający zmierza w istocie do ustalenia, czy wykładni art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 należy dokonywać w ten sposób, że sprzeciwia się on krajowym przepisom prawnym, takim jak rozpatrywane w postępowaniu głównym, umożliwiającym notariuszowi, który sporządził z poszanowaniem wymogów formalnych umowę pomiędzy przedsiębiorcą a konsumentem w formie aktu notarialnego, opatrzenie tego aktu klauzulą wykonalności i wszczęcie w ten sposób, bez jakiegokolwiek postępowania spornego przed sądem i bez uprzedniej kontroli niedozwolonego charakteru postanowień umownych, egzekucji umowy wobec konsumenta, który nie wypełnił swoich zobowiązań.

41. Poprzez swoje pytanie drugie zmierza on również do ustalenia, odnosząc się do wyroku Banif Plus Bank [15], czy wykładni dyrektywy 93/13 należy dokonywać w ten sposób, że sprzeciwia się ona krajowym przepisom prawnym, takim jak rozpatrywane w postępowaniu głównym, niepozwalającym konsumentowi na domaganie się uchylenia klauzuli wykonalności nadanej umowie zawartej z przedsiębiorcą w formie aktu notarialnego, powołując się na brak uprzedniej oceny niedozwolonego charakteru postanowień umownych.

42. W celu uporządkowania znaczenia tych dwóch pytań należy rozpocząć od dokładnego opisania dwukrotnej interwencji notariusza w ramach procedury nadawania klauzuli wykonalności rozpatrywanej w postępowaniu głównym, czy to na etapie samego nadawania klauzuli wykonalności na wniosek wierzyciela czy na etapie jej ewentualnego uchylenia na wniosek dłużnika, wraz z wyłącznie formalną kontrolą w obu tych przypadkach.

1. Dwukrotna interwencja notariusza w ramach procedury nadawania klauzuli wykonalności

43. Węgierskie przepisy prawne ustanawiają w bardzo konkretny sposób uproszczony lub złagodzony mechanizm egzekucji zobowiązań umownych, polegający na dwukrotnej interwencji notariusza, tworząc jednocześnie precedens w wykonywaniu przez strony umowy ich odpowiednich prerogatyw. Umożliwiają one w ten sposób bankowi, który jak w sprawie w postępowaniu głównym zawarł umowę pożyczki hipotecznej z osobą fizyczną i zwraca się do notariusza o sporządzenie aktu notarialnego dotyczącego uznania długu przez dłużnika, żądanie, aby w razie niewykonania umowy przez dłużnika notariusz [16] ten nadał aktowi notarialnemu klauzulę wykonalności. Innymi słowy, pozwalają one

14 — C-472/11, EU:C:2013:88.

15 — C-472/11, EU:C:2013:88.

16 — Uściślono na rozprawie, że prawo węgierskie pozwala, jeśli okoliczności tego wymagają, na działanie dwóch różnych notariuszy, z których pierwszy sporządza akt notarialny, a drugi nadaje mu klauzulę wykonalności.

bankowi żądać od notariusza, na podstawie przedstawionych mu informacji i z poszanowaniem pewnej liczby wymogów formalnych, wszczęcia egzekucji umowy bez konieczności zwracania się w tym celu do sądu. Dopiero w drugiej kolejności dłużnik może zwrócić się do tego notariusza o uchylenie nadanej w ten sposób klauzuli wykonalności.

44. Obowiązki ciążące na notariuszu na etapie nadawania sporządzonemu przez niego aktowi notarialnemu klauzuli wykonalności zostały wymienione w § 23/C ustawy o sądowym postępowaniu egzekucyjnym, który powtarza zasadniczo treść § 112 ustawy – prawo o notariacie. Przepisy te stanowią, że notariusz może nadać tę klauzulę wykonalności, jeśli spełnione są cztery określone tam przesłanki: akt powinien wskazywać zobowiązanie do świadczenia i świadczenie wzajemne, nazwisko wierzyciela i dłużnika, przedmiot zobowiązania, jego kwotę i podstawę oraz wreszcie sposób i termin wykonania.

45. Jak potwierdził rząd węgierski, tak przeprowadzona przez notariusza kontrola, wyłącznie na podstawie dokumentów przedstawionych przez stronę wnoszącą o nadanie klauzuli wykonalności, ma charakter czysto formalny. Nie należy do niego, w szczególności, dokonanie z urzędu oceny niedozwolonego charakteru postanowień umowy, która ma być wykonana na podstawie aktu notarialnego, nawet jeśli zna on wszystkie niezbędne w tym celu okoliczności faktyczne i prawne.

46. Węgierskie ustawodawstwo przewiduje, że notariusz może następnie na wniosek dłużnika uchylić [17] klauzulę wykonalności nadaną aktowi notarialnemu, a uchylenie to następuje z mocy prawa, jeśli nadanie tej klauzuli nastąpiło z naruszeniem prawa. Notariusz wszczynający egzekucję może także w każdym momencie cofnąć odpisy aktu lub uchylić klauzulę wykonalności na wniosek każdej ze stron, na podstawie działania komornika lub z własnej inicjatywy.

47. Rząd węgierski wskazał w tym względzie, że jedynym celem tego postępowania jest kontrola zgodności z prawem nadania klauzuli wykonalności, a więc poszanowania wymogów formalnych przedstawionych w pkt 13 niniejszej opinii. W ten sposób tak jak notariusz nie może kontrolować postanowień umownych w chwili nadawania klauzuli wykonalności, tak też nie może dokonać takiej kontroli w ramach postępowania zmierzającego do uchylenia tej klauzuli wykonalności.

48. Jasne jest w świetle powyższego opisu, że dwa pytania prejudycjalne postawione przez sąd odsyłający podnoszą jeden i ten sam problem dotyczący w istocie przyznania notariuszowi kompetencji w dziedzinie stwierdzenia wykonalności zobowiązania umownego, w niniejszym przypadku długu hipotecznego, a w konsekwencji powinny zostać zbadane łącznie.

49. Aby móc udzielić użytecznej odpowiedzi na te dwa pytania należy rozpocząć od przypomnienia, poza wyrokiem Banif Plus Bank wyraźnie przytoczonym przez sąd odsyłający w jego pytaniu drugim [18], główne tezy właściwego orzecznictwa Trybunału dotyczącego dyrektywy 93/13, a w szczególności jej art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1.

17 — Paragrafy 211 i 224/A ustawy o sądowym postępowaniu egzekucyjnym.

18 — C-472/11, EU:C:2013:88, pkt 17.

2. Definicja głównych wymogów wynikających z dyrektywy 93/13 rozwinięta przez Trybunał

50. Zgodnie z art. 38 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej (zwanej dalej „kartą") zapewnia się wysoki poziom ochrony konsumentów w politykach Unii, obowiązujący bezwzględnie przy stosowaniu dyrektywy 93/13 [19]. Trybunał miał także okazję uściślić, że stosując prawo Unii, sąd krajowy powinien również przestrzegać wymogów skutecznej ochrony sądowej praw, które jednostki wywodzą z prawa Unii, takich jak zagwarantowane przez art. 47 karty [20]; ochrona ta obowiązuje zarówno w odniesieniu do wyznaczenia sądów właściwych do rozpoznawania powództw wnoszonych na podstawie prawa Unii, jak i w odniesieniu do określenia zasad proceduralnych dotyczących takich powództw [21].

51. Z utrwalonego orzecznictwa Trybunału wynika, że system ochrony ustanowiony na mocy dyrektywy 93/13 opiera się na założeniu, iż konsument znajduje się w gorszym położeniu niż przedsiębiorca, zarówno pod względem możliwości negocjacyjnych, jak i stopnia poinformowania, a sytuacja ta prowadzi do tego, że konsument akceptuje warunki umowy sporządzone uprzednio przez przedsiębiorcę, nie mogąc wywrzeć wpływu na ich treść [22].

52. Artykuł 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 przewiduje w rezultacie, że nieuczciwe warunki nie są wiążące dla konsumenta.

53. Trybunał orzekł wielokrotnie, że przepis ten jest bezwzględnie wiążący, a jego celem jest zastąpienie ustanowionej w umowie formalnej równowagi praw i obowiązków stron równowagą rzeczywistą, która przywraca równość stron [23].

54. Wywodził on z tego wielokrotnie, że sąd krajowy zobowiązany jest do zbadania z urzędu, czy dane warunki umowne wchodzące w zakres stosowania dyrektywy 93/13 mają nieuczciwy charakter, i do tego, by dokonawszy takiego badania, zniwelować brak równowagi między konsumentem a przedsiębiorcą, o ile posiada niezbędne ku temu informacje na temat stanu prawnego i faktycznego [24], o ile istnieje realne zagrożenie, że konsument w szczególności z powodu niewiedzy nie powoła się na niedozwolony charakter zastosowanego wobec niego warunku [25].

55. Trybunał orzekł w szczególności, że sąd krajowy zobowiązany jest przeprowadzić z urzędu dochodzenie w celu ustalenia, czy warunek umowny jest objęty zakresem stosowania dyrektywy 93/13, i jeżeli jest nim objęty zobowiązany jest z urzędu zbadać, czy warunek ten ewentualnie ma niedozwolony charakter [26]. Wyjaśnił on także, że sąd krajowy, który stwierdza niedozwolony charakter warunku umownego, ma ponadto obowiązek, po pierwsze, wyciągnięcia z tego wszystkich

19 — Zobacz w szczególności wyroki Pohotovosť (C-470/12, EU:C:2014:101, pkt 52); a także Kušionová (C-34/13, EU:C:2014:2189, pkt 47).

20 — Zobacz wyroki Banif Plus Bank (C-472/11, EU:C:2013:88, pkt 29); Sánchez Morcillo i Abril García (C-169/14, EU:C:2014:2099, pkt 35); a także Kušionová (C-34/13, EU:C:2014:2189, pkt 47).

21 — Zobacz wyroki Alassini i in. (od C-317/08 do C-320/08, EU:C:2010:146, pkt 49); a także Sánchez Morcillo i Abril García (C-169/14, EU:C:2014:2099, pkt 35).

22 — Zobacz w szczególności wyroki Océano Grupo Editorial i Salvat Editores (od C-240/98 do C-244/98, EU:C:2000:346, pkt 25); Mostaza Claro (C-168/05, EU:C:2006:675, pkt 25); Aziz (C-415/11, EU:C:2013:164, pkt 44); z dnia 30 kwietnia 2014 r., Barclays Bank (C-280/13, EU:C:2014:279, pkt 32); Sánchez Morcillo i Abril García (C-169/14, EU:C:2014:2099, pkt 22); a także Kušionová (C-34/13, EU:C:2014:2189, pkt 48).

23 — Zobacz w szczególności wyroki Banco Español de Crédito (C-618/10, EU:C:2012:349, pkt 40); a także Sánchez Morcillo i Abril García (C-169/14, EU:C:2014:2099, pkt 23).

24 — Zobacz w szczególności wyroki: Aziz (C-415/11, EU:C:2013:164, pkt 46); Barclays Bank (C-280/13, EU:C:2014:279, pkt 34); Sánchez Morcillo i Abril García (C-169/14, EU:C:2014:2099, pkt 24); a także postanowienie Banco Popular Español i Banco de Valencia (C-537/12 i C-116/13, EU:C:2013:759, pkt 41).

25 — Zobacz wyrok Océano Grupo Editorial i Salvat Editores (od C-240/98 do C-244/98, EU:C:2000:346, pkt 26).

26 — Zobacz wyrok VB Pénzügyi Lízing (C-137/08, EU:C:2010:659, pkt 49–56) co do warunków umownych określających wyłączną właściwość miejscową sądu zamieszczonych w umowie będącej przedmiotem sporu; zobacz także wyroki Banco Español de Crédito (C-618/10, EU:C:2012:349, pkt 44) oraz Banif Plus Bank (C-472/11, EU:C:2013:88, pkt 24).

konsekwencji wynikających na podstawie prawa krajowego, nie czekając na wniosek konsumenta w tym zakresie, z zastrzeżeniem poszanowania zasady kontradyktoryjności [27], w celu upewnienia się, iż konsument nie będzie związany takim warunkiem, oraz po drugie, oceny, co do zasady na podstawie obiektywnych kryteriów, czy dana umowa może dalej istnieć bez takiego warunku [28].

56. Należy w tym względzie wyjaśnić, że w sprawie Banif Plus Bank [29] przytoczonej wyraźnie przez sąd odsyłający w drugim z jego pytań, Trybunałowi miał udzielić odpowiedzi na pytanie, czy art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, że sprzeciwiają się temu, lub też przeciwnie, pozwalają na to, aby sąd krajowy, który z urzędu orzeka o niedozwolonym charakterze warunku umownego, poinformował strony o tym, iż podnosi on istnienie podstawy nieważności, i wezwał je do złożenia oświadczenia w tym zakresie.

57. Trybunał orzekł w tamtej sprawie, że art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, iż sąd krajowy, który stwierdza z urzędu niedozwolony charakter warunku umownego, nie ma obowiązku, w celu wyciągnięcia konsekwencji z tego stwierdzenia, czekać na to, by poinformowany o swych prawach konsument złożył oświadczenie, wnosząc o stwierdzenie nieważności takiego warunku. Dodał jednak, że zasada kontradyktoryjności nakłada co do zasady na sąd krajowy stwierdzający z urzędu niedozwolony charakter warunku umownego obowiązek poinformowania o tym stron sporu i udzielenia im możliwości kontradyktoryjnego przedyskutowania tej okoliczności w sposób przewidziany w tym zakresie przez krajowe przepisy proceduralne [30].

58. Trybunał wyjaśnił wreszcie, że dyrektywę 93/13 należy interpretować w taki sposób, iż sprzeciwia się ona przepisom państwa członkowskiego, które choć nie przewidują w ramach postępowania w przedmiocie egzekucji wierzytelności zabezpieczonej hipoteką możliwości podniesienia zarzutów opartych na niedozwolonym charakterze stanowiącego podstawę tytułu egzekucyjnego warunku umownego, nie pozwalają również rozpatrującemu sprawę co do istoty sądowi właściwemu do dokonania oceny niedozwolonego charakteru takiego warunku na zarządzenie środków tymczasowych, a zwłaszcza na zawieszenie tego postępowania egzekucyjnego, podczas gdy zarządzenie takich środków jest konieczne do zapewnienia pełnej skuteczności jego ostatecznego rozstrzygnięcia [31].

59. Ta sama dyrektywa stoi także na przeszkodzie przepisom krajowym, zgodnie z którymi sąd rozpoznający wniosek o wszczęcie egzekucji nie może, w ramach postępowania w przedmiocie egzekucji wierzytelności zabezpieczonej hipoteką, zarządzić środków tymczasowych, w tym w szczególności wstrzymania egzekucji, kiedy ich zarządzenie jest niezbędne do zagwarantowania pełnej skuteczności ostatecznego rozstrzygnięcia sądu rozpoznającego sprawę co do istoty, który jest właściwy do zbadania niedozwolonego charakteru tego warunku [32].

60. Ponadto z równie utrwalonego orzecznictwa Trybunału wynika, że w braku harmonizacji krajowych mechanizmów egzekucji ustanowienie takich zasad należy do wewnętrznego porządku prawnego państw członkowskich na mocy zasady ich autonomii proceduralnej, jednak pod warunkiem, że nie są mniej korzystne niż w przypadku podobnych spraw o charakterze krajowym (zasada równoważności) oraz że nie uniemożliwiają lub nie czynią nadmiernie utrudnionym

27 — Zobacz wyrok Banif Plus Bank (C-472/11, EU:C:2013:88, pkt 17–36).

28 — Zobacz wyrok Jőrös (C-397/11, EU:C:2013:340, pkt 48).

29 — C-472/11, EU:C:2013:88, pkt 17.

30 — Zobacz pkt 17–36.

31 — Zobacz wyroki Aziz (C-415/11, EU:C:2013:164, pkt 49–64); Barclays Bank (C-280/13, EU:C:2014:279, pkt 36).

32 — Zobacz postanowienie Banco Popular Español i Banco de Valencia (C-537/12 i C-116/13, EU:C:2013:759, pkt 60), oraz wyrok Sánchez Morcillo i Abril García (C-169/14, EU:C:2014:2099, pkt 28).

wykonywania praw przyznanych przez prawo Unii (zasada skuteczności) [33]. Trybunał wyjaśnił także, że krajowe procedury egzekucyjne podlegają wynikającym z jego orzecznictwa wymogom nakładającym na sądy krajowe obowiązek zbadania z urzędu niedozwolonego charakteru warunku umownego objętego zakresem stosowania dyrektywy 93/13 [34].

61. Trybunał orzekł już w tym względzie, że dla dokonania oceny tego, czy krajowy przepis proceduralny powoduje, iż stosowanie prawa Unii staje się niemożliwe lub nadmiernie utrudnione należy go rozpatrywać z uwzględnieniem miejsca tego przepisu w całym postępowaniu, trybu tego postępowania i jego szczególnych cech przed różnymi sądami krajowymi [35], precyzując jednak, że szczególne cechy postępowania sądowego, toczącego się w ramach prawa krajowego pomiędzy przedsiębiorcą a konsumentem, nie mogą stanowić elementu mogącego osłabiać ochronę prawną, z której powinien korzystać konsument na podstawie przepisów dyrektywy 93/13 [36].

62. W świetle tych to właśnie zasad należy zbadać procedurę nadania klauzuli wykonalności rozpatrywaną w postępowaniu głównym, w kontekście ustawodawstwa, w jakie się ona wpisuje.

3. Odpowiedzi na pytania prejudycjalne

63. Po przedstawieniu ram prawnych niniejszej sprawy należy podkreślić, że problem stanowiący istotę obu pytań prejudycjalnych sądu odsyłającego wypływa z okoliczności, iż ustawodawstwo węgierskie przewiduje, że o stwierdzenie wykonalności zobowiązania zawartego w umowie pomiędzy przedsiębiorcą a konsumentem, takiego jak dług hipoteczny rozpatrywany w postępowaniu głównym, można wnieść do notariusza bez uprzedniego zbadania, w razie potrzeby z urzędu i z poszanowaniem zasady kontradyktoryjności, ewentualnego niedozwolonego charakteru warunków umownych, niezależnie od środków odwoławczych umożliwiających jednak podważenie umowy lub jej egzekucji. Ten sam system reguluje ewentualny późniejszy wniosek o uchylenie klauzuli wykonalności.

64. Centralny argument zarówno dłużnika, jak i Komisji zasadza się na tym, że ta możliwość wszczęcia egzekucji umowy może naruszać przytoczone powyżej orzecznictwo Trybunału dotyczące dyrektywy 93/13, w tym wyrok Banif Plus Bank [37]. Skoro bowiem, jak się podnosi, nadanie przez notariusza klauzuli wykonalności umowie zawartej w formie aktu notarialnego wywiera skutki analogiczne do skutków orzeczenia sądowego, to wynika z tego niezbicie, że orzecznictwo to powinno znajdować w pełni zastosowanie do czynności notariusza. Notariusz zostałby więc w szczególności poddany obowiązkowi podniesienia z urzędu ewentualnego niedozwolonego charakteru warunków umownych i wezwania stron do kontradyktoryjnej debaty.

65. Takie rozumienie orzecznictwa Trybunału nie uwzględnia jednak podstawowej kwestii, mianowicie tego, że dotyczy ono w szczególny sposób roli sądu krajowego wykonującego swoje funkcje, wpisującej się ściśle w wykonywanie funkcji sądowniczej. Orzecznictwo to wychodzi zatem z założenia, że sprawa wpłynęła do sądu i to sąd może, przed stwierdzeniem wykonalności zobowiązania umownego, zbadać w razie potrzeby z urzędu, jeśli zna niezbędne w tym celu okoliczności faktyczne i prawne, ewentualne

33 — Zobacz wyroki: Aziz (C-415/11, EU:C:2013:164, pkt 50); Pohotovosť (C-470/12, EU:C:2014:101, pkt 46); Barclays Bank (C-280/13, EU:C:2014:279, pkt 37); Sánchez Morcillo et Abril García (C-169/14, EU:C:2014:2099, pkt 31) i Kušionová (C-34/13, EU:C:2014:2189, pkt 50); a także postanowienie Banco Popular Español i Banco de Valencia (C-537/12 i C-116/13, EU:C:2013:759, pkt 45)

34 — Zobacz wyroki Pohotovosť (C-470/12, EU:C:2014:101, pkt 51), i Sánchez Morcillo i Abril García (C-169/14, EU:C:2014:2099, pkt 24).

35 — Zobacz wyroki Asociación de Consumidores Independientes de Castilla y León (C-413/12, EU:C:2013:800, pkt 34), i Kušionová (C-34/13, EU:C:2014:2189, pkt 52).

36 — Zobacz wyroki Banco Español de Crédito (C-618/10, EU:C:2012:349, pkt 55); Aziz (C-415/11, EU:C:2013:164, pkt 62); a także Kušionová (C-34/13, EU:C:2014:2189, pkt 53).

37 — C-472/11, EU:C:2013:88.

istnienie niedozwolonych warunków umownych, wezwać strony do kontradyktoryjnej debaty w tym względzie i wyciągnąć konsekwencje, jakie z tego wynikają, w danym przypadku poprzez stwierdzenie nieważności niedozwolonych warunków umownych lub poprzez sprzeciwienie się egzekucji „na warunkach ustanowionych w prawym krajowym” [38].

66. Możliwość rozciągnięcia na notariusza – w okolicznościach, w których ustawodawstwo krajowe przyznaje mu kompetencje do nadania klauzuli wykonalności umowie zawartej w formie aktu notarialnego i ewentualnie późniejszego uchylenia tej klauzuli – uprawnienia do wykonywania kompetencji objętych bezpośrednio funkcją sądowniczą napotyka na praktycznie nieprzezwyciężone trudności związane z zasadą monopolu tej funkcji sądowniczej.

67. Dyrektywa 93/13 w świetle nadanej jej przez Trybunał wykładni nie może bowiem skutkować narzuceniem państwom członkowskim zmiany funkcji notarialnej w sposób, który prowadziłby do tego, że notariusz musiałby przeprowadzić postępowanie kontradyktoryjne pomiędzy stronami umowy, w którym do niego należałoby orzeczenie o niedozwolonym charakterze warunku umownego i jego ewentualnej nieważności.

68. W mojej ocenie z tej perspektywy, z zastrzeżeniem kilku wyjaśnień, na oba pytania prejudycjalne postawione przez sąd odsyłający, przeformułowane w sposób przedstawiony w pkt 40 i 41 niniejszej opinii można udzielić wyłącznie przeczącej odpowiedzi.

69. Przede wszystkim dyrektywę 93/13 należy interpretować w ten sposób, że nie sprzeciwia się ona co do zasady ustawodawstwu państwa członkowskiego, które zgodnie ze swoim niezaprzeczalnym prawem pozwala notariuszowi na nadanie klauzuli wykonalności umowie zawartej w formie aktu notarialnego bez uprzedniego przeprowadzenia kontroli, w razie potrzeby z urzędu, ewentualnego niedozwolonego charakteru warunków umownych.

70. Wprawdzie, jak wskazała na rozprawie Komisja, uproszczone postępowanie egzekucyjne rozpatrywane w postępowaniu głównym pozwala przedsiębiorcy w konkretnym przypadku na uzyskanie od notariusza w pierwszej kolejności stwierdzenia wykonalności zobowiązania umownego, bez przeprowadzenia uprzedniego i niezbędnego kontradyktoryjnego postępowania sądowego, jednak konsument pragnący się temu sprzeciwić jest w ten sposób zmuszony albo wnieść powództwo do sądu podważając ważność umowy, albo wnieść powództwo zmierzające do umorzenia lub ograniczenia egzekucji zgodnie z § 369 kodeksu postępowania cywilnego.

71. Jednakże sama okoliczność, że ustawodawstwo krajowe nie przewiduje obowiązku podniesienia przez notariusza z urzędu na etapie nadawania klauzuli wykonalności umowie zawartej pomiędzy przedsiębiorcą a konsumentem w formie aktu notarialnego niedozwolonego charakteru warunków tej umowy oraz, wciąż w poszanowaniu zasady kontradyktoryjności, wyciągnięcia z tego konsekwencji, nie może jako taka prowadzić do wniosku, że prawo węgierskie jest niezgodne z dyrektywą 93/13, o ile zagwarantowana jest przy tym skuteczna ochrona sądowa tego konsumenta.

72. Z jednej strony bowiem dyrektywa 93/13 nie daje wystarczających podstaw do podważenia kompetencji przysługującej z zasady państwom członkowskim do przyznania notariuszowi uprawnienia nadawania klauzuli wykonalności umowie zawartej w formie aktu notarialnego. Z drugiej strony nie można rozciągnąć na notariusza zadań powierzonych sądom przez dyrektywę 93/13 w świetle nadanej jej przez Trybunał wykładni.

38 — Zobacz w szczególności wyroki: Asturcom Telecomunicaciones (C-40/08, EU:C:2009:615, pkt 58); a także Banif Plus Bank (C-472/11, EU:C:2013:88, pkt 25, 27).

73. Jednakże, jak już wskazałem, całe właściwe orzecznictwo Trybunału dotyczące szczególnych obowiązków sądów krajowych przy wdrażaniu dyrektywy 93/13, a w szczególności konieczność umożliwienia im przeprowadzania z urzędu oceny niedozwolonego charakteru warunków umownych, oparte jest na postulacie, że do sądów tych zostało uprzednio wniesione powództwo przez jedną ze stron tej umowy.

74. Tymczasem jak zasadniczo podnosi rząd niemiecki, ani dyrektywa 93/13, ani właściwe orzecznictwo Trybunału nie może być interpretowane w ten sposób, że państwa członkowskie są zobowiązane do wprowadzenia ustawowego obowiązku wobec notariusza polegającego na zastąpieniu sądów krajowych w dokonaniu kontroli, z poszanowaniem zasady kontradyktoryjności, niedozwolonego charakteru warunków umownych zawartych w aktach notarialnych, które sporządzają, ani, bardziej ogólnie, do zmiany norm postępowania cywilnego w taki sposób, aby notariusze posiadali uprawnienie do naprawienia całkowitej bierności konsumentów niekorzystających ze swojego prawa do środka zaskarżenia.

75. Następnie, w bezpośrednim związku z poprzedzającymi uwagami i w przedmiocie pytania drugiego, dyrektywę 93/13 należy również interpretować w ten sposób, że nie sprzeciwia się ona ustawodawstwu krajowemu, które nie zezwala konsumentowi żądać uchylenia klauzuli wykonalności nadanej umowie zawartej z przedsiębiorcą w formie aktu notarialnego poprzez powołanie się na brak przeprowadzenia uprzedniej oceny niedozwolonego charakteru warunków umownych.

76. Równie trudno byłoby bowiem nałożyć na notariusza, jedynie na podstawie dyrektywy 93/13, obowiązek orzekania w postępowaniu kontradyktoryjnym na etapie nadawania klauzuli wykonalności umowie zawartej w formie aktu notarialnego w przedmiocie istnienia niedozwolonych warunków umownych, co nałożyć na niego ten obowiązek przy uchylaniu tej klauzuli. Wystarczy więc w tym względzie wskazać na rozważania przedstawione w pkt 69–74 niniejszej opinii.

77. Właściwa odpowiedź na pytania sądu odsyłającego, która byłaby dla niego użyteczna i pozostawała spójna z duchem dyrektywy 93/13 w wykładni Trybunału, nie może się jednak ograniczać jedynie do stwierdzenia zgodności co do zasady przepisów prawnych rozpatrywanych w postępowaniu głównym z omawianą dyrektywą. Przeciwnie, konieczne jest sformułowanie pewnych „zastrzeżeń", wynikających w przeważającej części z orzecznictwa Trybunału. Należy bowiem, formułując je, położyć nacisk na obowiązki ciążące zarówno na notariuszach, jak i na sądach krajowych w odniesieniu do szczególnego celu ochrony konsumentów, do którego zmierza dyrektywa 93/13, oraz bardziej ogólnie do wymogów płynących z prawa do skutecznej ochrony sądowej w rozumieniu art. 47 karty.

78. Jeśli chodzi o notariuszy, to z wyjaśnień sądu odsyłającego oraz uwag na piśmie i uwag ustnych przedstawionych Trybunałowi wynika przede wszystkim, że ustawa – prawo o notariacie, która zatwierdza ich znaczącą rolę w zapobieganiu sporom i zmniejszaniu obciążenia pracą sądów, definiuje bardzo ogólnie ich obowiązki w § 1. Należy do nich w szczególności w odniesieniu do postępowań wchodzących w zakres ich kompetencji, udzielanie, poprzez porady, pomocy stronom, zapewniając im równe traktowanie w korzystaniu z praw i wypełnianiu zobowiązań.

79. Paragraf 3 ust. 1 ustawy – prawo o notariacie wyjaśnia ponadto, że „notariusz odmawia wykonania czynności niezgodnej z jego obowiązkami, w szczególności jeśli zleca się mu działanie w celu przeprowadzenia czynności prawnej sprzecznej z prawem lub zmierzającej do obejścia prawa, lub której cel jest zakazany lub stanowi nadużycie". Paragraf 3 ust. 2 ustawy – prawo o notariacie stanowi ponadto, że „[j]eśli w trakcie postępowania notariusz wykryje kwestię budzącą wątpliwości, która nie daje podstaw do odmowy wykonania czynności, zwraca stronom na nią uwagę i wymienia ją na piśmie. Jeśli strona wnosi sprzeciw wobec tej kwestii, notariusz odmawia wykonania czynności».

80. W odniesieniu do obowiązków państw członkowskich na mocy art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13, który nakazuje im wprowadzenie stosownych i skutecznych środków mających na celu zapobieganie stosowania niedozwolonych warunków w umowach zawieranych przez przedsiębiorców z konsumentami, notariusze są zatem na etapie sporządzania umów w formie aktów notarialnych w szczególny sposób zobowiązani do udzielenia informacji i porady konsumentom.

81. W okolicznościach takich, jak w postępowaniu głównym notariusz powinien w chwili sporządzania umowy zawartej pomiędzy przedsiębiorcą a konsumentem w formie aktu notarialnego, nie tylko starannie ostrzec konsumenta o ewentualnym istnieniu niedozwolonych warunków umownych, które wykrył, ale także poinformować go o przyznanej mu przez prawo możliwości nadania następnie klauzuli wykonalności temu aktowi notarialnemu, oraz ewentualnie uchylenia tej klauzuli wyłącznie na podstawie kontroli formalnej, oraz o konsekwencjach płynących z tej klauzuli, w szczególności proceduralnych.

82. W niniejszym przypadku z powyższych rozważań wynika, że notariusz jest uprawniony przez prawo węgierskie do odegrania na etapie sporządzania umowy zawartej przez przedsiębiorcę z konsumentem w formie aktu notarialnego roli prewencyjnej wobec niedozwolonego charakteru warunków tej umowy, oraz że może on przynajmniej, w szczególności w razie wątpliwości co do niedozwolonego charakteru warunku umownego, poinformować o tym strony, w szczególności konsumenta, który może ewentualnie skorzystać ze swojego prawa do środka zaskarżenia, wnosząc powództwo do właściwego sądu krajowego.

83. Przepisy ogólne ustawy – prawo o notariacie mogą więc co do zasady przyczynić się do spełnienia wymogów zawartych w art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13, nakładającym na państwa członkowskie obowiązek wprowadzenia stosownych i skutecznych środków mających na celu zapobieganie stosowania niedozwolonych warunków w umowach zawieranych przez przedsiębiorców z konsumentami. To jednak do sądu odsyłającego, wyłącznie właściwego dla dokonania wykładni prawa krajowego, należy przeprowadzenie oceny okoliczności sprawy w postępowaniu głównym oraz wyciągnięcie z tego konsekwencji w konkretnym przypadku.

84. Następnie w odniesieniu do sądów należy przypomnieć, że do państw członkowskich należy zagwarantowanie konsumentom skutecznej ochrony sądowej poprzez przyznanie im możliwości wniesienia powództwa przeciwko samej umowie lub jej egzekucji nieobwarowanego warunkami, w szczególności terminem, które czyniłyby praktycznie niemożliwym lub nadmiernie utrudnionym korzystanie z praw gwarantowanych w dyrektywie 93/13 [39], w ramach którego sąd powinien móc zbadać w razie potrzeby z urzędu, jeśli zna wszystkie niezbędne okoliczności faktyczne i prawne, niedozwolony charakter warunków umownych oraz wyciągnąć z tego, z poszanowaniem zasady kontradyktoryjności, konsekwencje na mocy prawa krajowego, zgodnie z orzecznictwem Trybunału.

85. W niniejszym przypadku z wyjaśnień przedstawionych zarówno przez sąd odsyłający, jak i przez rząd węgierski wynika, że prawo węgierskie umożliwia konsumentowi z jednej strony wniesienie powództwa podważającego ważność umowy, a z drugiej strony wszczęcia postępowania mającego na celu umorzenie lub ograniczenie egzekucji w zastosowaniu § 369 kodeksu postępowania cywilnego. W ramach tego ostatniego postępowania konsument może także domagać się, jak wskazała Komisja, wstrzymania egzekucji umowy, której notariusz nadał klauzulę wykonalności.

86. Konsument może zatem przede wszystkim wnieść w każdym momencie, przed lub po nadaniu klauzuli wykonalności, powództwo do sądów krajowych podważające ważność umowy, na podstawie której został sporządzony akt notarialny zaopatrzony w klauzulę wykonalności.

39 — W przedmiocie terminów zawitych zob. opinię rzecznika generalnego M. Szpunara w sprawie BBVA (C-8/14, EU:C:2015:321).

87. Może on następnie, po nadaniu klauzuli wykonalności i bez uszczerbku dla wspomnianej powyżej możliwości żądania jej uchylenia, wszcząć postępowanie mające na celu umorzenie lub ograniczenie egzekucji w zastosowaniu § 369 kodeksu postępowania cywilnego, w ramach którego będzie mógł podnieść nieważność umowy i żądać wstrzymania egzekucji na mocy § 370 kodeksu postępowania cywilnego.

88. W ramach tych postępowań powinno znaleźć w pełni zastosowanie całe właściwe orzecznictwo Trybunału przypomniane w pkt 51–62 niniejszej opinii. Poszanowanie wymogów stawianych przez to orzecznictwo jest w szczególny sposób nakazane w ramach postępowania takiego, jak przewidziane w §§ 369 i 370 kodeksu postępowania cywilnego, ponieważ pierwszy z tych przepisów zawiera enumeratywne wyliczenie podstaw żądania umorzenia lub ograniczenia egzekucji prowadzonej na mocy klauzuli wykonalności nadanej przez notariusza umowie w formie aktu notarialnego, wśród których nie ma ewentualnego niedozwolonego charakteru warunków umownych.

89. W konsekwencji w świetle powyższych rozważań proponuję Trybunałowi, aby udzielił odpowiedzi na dwa pytania prejudycjalne przedstawione przez sąd odsyłający następująco: art. 6 i 7 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, że nie sprzeciwiają się one co do zasady krajowym przepisom prawnym, takim jak rozpatrywane w postępowaniu głównym, które zezwalają notariuszowi sporządzającemu z poszanowaniem wymogów formalnych umowę pomiędzy przedsiębiorcą a konsumentem w formie aktu notarialnego spowodowanie egzekucji umowy wobec konsumenta, który nie wypełnił swoich zobowiązań albo poprzez nadanie klauzuli wykonalności temu aktowi, albo odmawiając jej uchylenia bez przeprowadzenia na którymkolwiek z tych etapów kontroli niedozwolonego charakteru warunków tej umowy.

90. Notariusz ma jednak obowiązek, w momencie sporządzania takiego aktu notarialnego, poinformować konsumenta o ewentualnym istnieniu niedozwolonych warunków umownych, które wykrył, a także o przyznanym mu przez prawo uprawnieniu spowodowania egzekucji umowy wyłącznie na podstawie kontroli formalnej oraz o konsekwencjach, jakie z tego płyną, w szczególności proceduralnych.

91. Ta sama dyrektywa sprzeciwia się natomiast krajowym przepisom prawnym, które uniemożliwiają sądowi krajowemu, bez względu na charakter toczącego się przed nim postępowania, zbadania z urzędu, w poszanowaniu zasady kontradyktoryjności, niedozwolonego charakteru warunków umownych, jeśli zna on niezbędne w tym celu okoliczności faktyczne i prawne oraz wyciągnięcia z tego konsekwencji.

V – **Wnioski**

92. Mając na względzie powyższe rozważania, proponuję, aby Trybunał udzielił na dwa pytania prejudycjalne przedstawione przez Fővárosi Törvényszék następującej odpowiedzi:

Artykuły 6 i 7 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich należy interpretować w ten sposób, że nie sprzeciwiają się one co do zasady krajowym przepisom prawnym, takim jak rozpatrywane w postępowaniu głównym, które zezwalają notariuszowi sporządzającemu z poszanowaniem wymogów formalnych umowę pomiędzy przedsiębiorcą a konsumentem w formie aktu notarialnego spowodowanie egzekucji umowy wobec konsumenta, który nie wypełnił swoich zobowiązań albo poprzez nadanie klauzuli wykonalności temu aktowi, albo odmawiając jej uchylenia bez przeprowadzenia na którymkolwiek z tych etapów kontroli niedozwolonego charakteru warunków tej umowy.

Notariusz ma jednak obowiązek, w momencie sporządzania takiego aktu notarialnego, poinformować konsumenta o ewentualnym istnieniu niedozwolonych warunków umownych, które wykrył, a także o przyznanym mu przez prawo uprawnieniu spowodowania egzekucji umowy wyłącznie na podstawie kontroli formalnej oraz o konsekwencjach, jakie z tego płyną, w szczególności proceduralnych.

Ta sama dyrektywa sprzeciwia się jednak krajowym przepisom prawnym, które uniemożliwiają sądowi krajowemu, bez względu na charakter toczącego się przed nim postępowania, zbadania z urzędu w poszanowaniu zasady kontradyktoryjności niedozwolonego charakteru warunków umownych, jeśli zna on niezbędne w tym celu okoliczności faktyczne i prawne oraz wyciągnięcia z tego konsekwencji.